

Důkaz nebo cesta?

Zdeněk Pospíšil

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Ústav matematiky a statistiky

Křesťanský sbor Brno

Městská knihovna Blansko

Středa 23. listopadu 2016

Úvod

Kam půjdeme?

Tomášovy cesty?

Současné cesty

Kam jsme došli?

Úvod

Úvod

Kam půjdeme?

„Důkazy“ Boží existence

Proč matematik?

Tradiční přístupy

Tomášovy cesty?

Současné cesty

Kam jsme došli?

Kam půjdeme?

„Důkazy“ Boží existence

„Důkazy“ Boží existence

- Deduktivní
- Induktivní
- Praktický

„Důkazy“ Boží existence

- Deduktivní
- Induktivní
- Praktický

Za každým „důkazem“ je nějaká představa o Bohu a o člověku.

„Důkazy“ Boží existence

- Deduktivní
- Induktivní
- Praktický

Za každým „důkazem“ je nějaká představa o Bohu a o člověku.

Bůh je – věčný
– všemohoucí
– vševědoucí

Proč matematik?

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430):

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum.

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ...

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ...

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ...

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ...

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ...

Proč matematik?

Aurelius Augustin (354–430): Si fallor sum. Intellige ut credas, crede ut intelligas.

Moudře myslet mohou jen málokteří, ale počítat je dáno i hloupým.

Žádný člověk se nemůže dotknout všech čísel nějakým smyslem. Ale ...řád a pravdivost čísel jednak nemají vztah k tělesným smyslům, jednak jsou trvale nezvratné a neporušitelné.

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

0

L.G. Grandi
1671–1742

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$0 = 0 + 0 + 0 + 0 + \dots$$

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots\end{aligned}$$

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots = \\ &= 1 - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - \dots\end{aligned}$$

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots = \\ &= 1 - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - \dots = \\ &= 1 - 0 - 0 - 0 - \dots\end{aligned}$$

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots = \\ &= 1 - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - \dots = \\ &= 1 - 0 - 0 - 0 - \dots = 1\end{aligned}$$

P.-S. Laplace
1749–1827

Proč matematik?

L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots = \\ &= 1 - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - \dots = \\ &= 1 - 0 - 0 - 0 - \dots = 1\end{aligned}$$

P.-S. Laplace
1749–1827

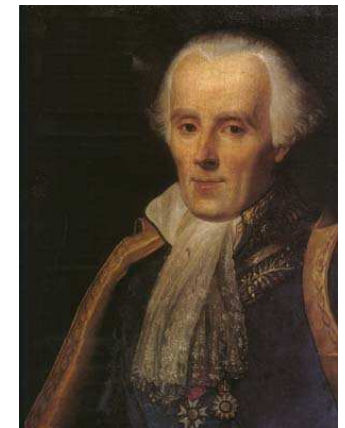
Proč matematik?

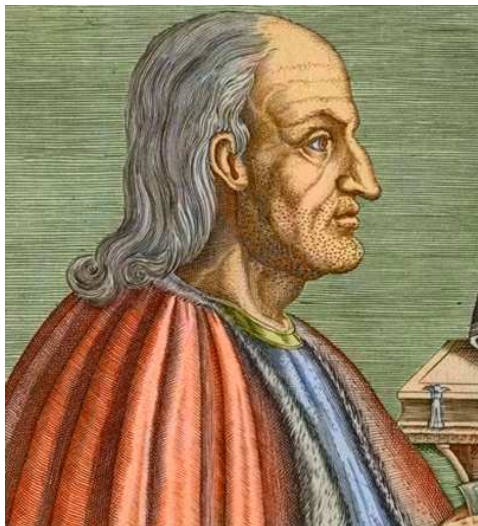
L.G. Grandi
1671–1742

$$\begin{aligned}0 &= 0 + 0 + 0 + 0 + \dots = \\ &= (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + (1 - 1) + \dots = \\ &= 1 - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - 1) - (1 - \dots = \\ &= 1 - 0 - 0 - 0 - \dots = 1\end{aligned}$$

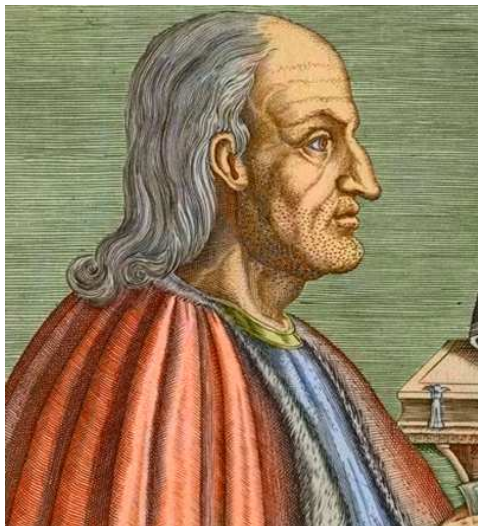
Napoleon: „Napsal jste tuto tlustou knihu, aniž byste se
jakkoli zmínil o Autorovi vesmíru“
Laplace: „Sire, tuto hypotézu jsem nepotřeboval.“

P.-S. Laplace
1749–1827

Anselm z Canterbury (1033–1109):

Anselm z Canterbury (1033–1109):

Rozum, který připustí, že není Boha, se dostane do sporu sám se sebou.

Tomáš Akvinský (1225–1274):

Tomáš Akvinský (1225–1274):

Pět cest vycházejících:

Ex motu: Každá pohybující se věc potřebuje hybatele

Ex ratione causae efficiens: Nic nemůže být příčinou sebe sama

Ex possibili et necessario (ex contingentia): Všechna jsoucná nemohou být nahodilá

Ex gradibus perfectionis: Pro jakoukoliv kvalitu musí existovat dokonalý standard

Ex gubernatione rerum: Svět je uspořádán k nějakému cíli

Blaise Pascal (1623–1662):

Blaise Pascal (1623–1662):

Bůh jest nebo není. Ale kam se nakloníme?

Rozum tu nedovede ničeho rozhodnouti.

Blaise Pascal (1623–1662):

Bůh jest nebo není. Ale kam se nakloníme?

Vyplatí se vsadit na to, že Bůh existuje.

Úvod

Kam půjdeme?

Tomášovy cesty?

Současné cesty

Kam jsme došli?

Tomášovy cesty?

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Nekonečný řetězec nemusí mít „první“ prvek.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Nekonečný řetězec nemusí mít „první“ prvek.

Stupně dokonalosti: Pozorované nedokonalosti odkazují k dokonalému vzoru.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Nekonečný řetězec nemusí mít „první“ prvek.

Stupně dokonalosti: Pozorované nedokonalosti odkazují k dokonalému vzoru.

Pozorujeme pouze různé úrovně complexity.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Nekonečný řetězec nemusí mít „první“ prvek.

Stupně dokonalosti: Pozorované nedokonalosti odkazují k dokonalému vzoru.

Pozorujeme pouze různé úrovně complexity.

Kontingence: Musí existovat nějaké nutné jsoucno.

Pohyb: Pohyb je způsoben hybatelem.

Těleso zůstává v rovnoměrném přímočarém pohybu, není-li přinuceno vnější silou tento stav změnit.

Účelnost: Účel je záměrem designera.

Lokální interakce omezeně inteligentních agentů vytváří jevy, které plní (nezamýšlený) účel.

Příčina: Řetězec příčin vede až k příčině prvotní.

Nekonečný řetězec nemusí mít „první“ prvek.

Stupně dokonalosti: Pozorované nedokonalosti odkazují k dokonalému vzoru.

Pozorujeme pouze různé úrovně complexity.

Kontingence: Musí existovat nějaké nutné jsoucno.

Proč je spíše něco, než nic?

Úvod

Kam půjdeme?

Tomášovy cesty?

Současné cesty

Bůh jako pravděpodobnější možnost

Bůh jako vysvětlení

Bůh jako bytí

Bůh jako proces

Kam jsme došli?

Současné cesty

Bůh jako pravděpodobnější možnost

V kosmu pozorujeme řád

Řád je spíše projevem záměru než náhody

Kosmos má Tvůrce

Bůh jako pravděpodobnější možnost

V kosmu pozorujeme řád
Řád je spíše projevem záměru než náhody

Kosmos má Tvůrce

$$\frac{P(A|B)}{B} > \frac{P(A|\neg B)}{B}$$

Bůh jako pravděpodobnější možnost

V kosmu pozorujeme řád
Řád je spíše projevem záměru než náhody

Kosmos má Tvůrce

$$\frac{P(A|B)}{B} > \frac{P(A|\neg B)}{B}$$

Induktivní úsudek:

$$\frac{P(H|A)}{H} > \frac{P(\neg H|A)}{H}$$

Bůh jako pravděpodobnější možnost

V kosmu pozorujeme řád
Řád je spíše projevem záměru než náhody

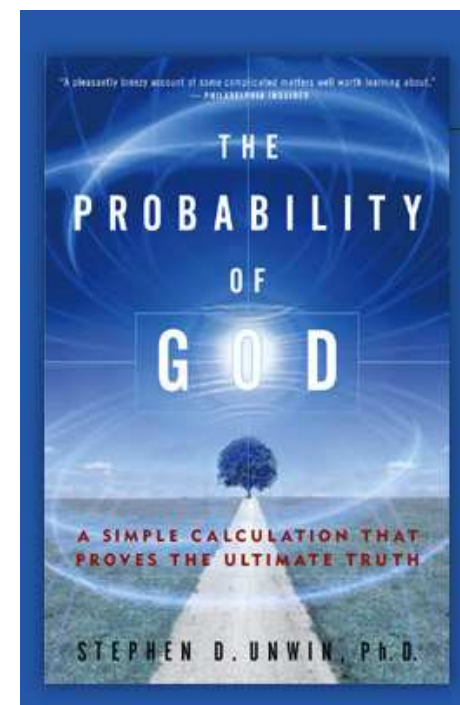

Kosmos má Tvůrce

$$\frac{P(A|B)}{B} > \frac{P(A|\neg B)}{B}$$

Induktivní úsudek:

$$\frac{P(H|A)}{H} > \frac{P(\neg H|A)}{H}$$

Bůh jako pravděpodobnější možnost

V kosmu pozorujeme řád
Řád je spíše projevem záměru než náhody

Kosmos má Tvůrce

$$\frac{P(A|B)}{B} > \frac{P(A|\neg B)}{B}$$

Induktivní úsudek:

$$\frac{P(H|A)}{H} > \frac{P(\neg H|A)}{H}$$

Nutná a dostatečná podmínka platnosti důkazu:

$$\frac{P(A|B)}{P(A|\neg B)} > \frac{P(\neg B)}{P(B)}$$

Bůh jako vysvětlení

Richard Swinburne (1934–): The Coherence of Theism (1977)

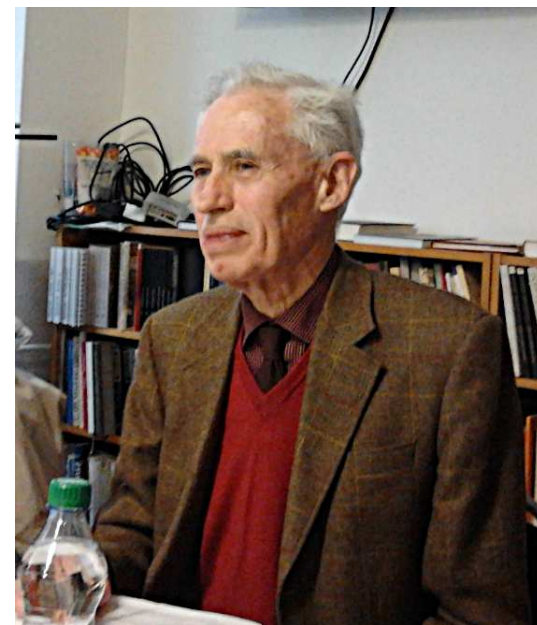
Richard Swinburne (1934–): The Coherence of Theism (1977)

Je-li některé jsoucno nahodilé, existuje v universu i některé jsoucno, které je nutné

Některé světské jsoucno je nahodilé

V universu existuje jsoucno, které je nutné

Bůh jako vysvětlení

Richard Swinburne (1934–): The Coherence of Theism (1977)

Je-li některé jsoucno nahodilé, existuje v universu i některé jsoucno, které je nutné

Některé světské jsoucno je nahodilé

V universu existuje jsoucno, které je nutné

Nejlepší vysvětlení – v souladu s dosavadními poznatky
– nejjednodušší

Bůh jako vysvětlení

Richard Swinburne (1934–): The Coherence of Theism (1977)

Je-li některé jsoucno nahodilé, existuje v universu i některé jsoucno, které je nutné

Některé světské jsoucno je nahodilé

V universu existuje jsoucno, které je nutné

Nejlepší vysvětlení – v souladu s dosavadními poznatky
– nejjednodušší

Konsekvent první premisy
je nejlepším vysvětlením jejího antecedentu

Stanislav Soušedík (1931–): Kosmologický důkaz Boží existence v životě a myšlení.

Stanislav Sousedík (1931–): Kosmologický důkaz Boží existence v životě a myšlení.

Dospělost je zhroucení dětského světa

Stanislav Sousedík (1931–): Kosmologický důkaz Boží existence v životě a myšlení.

Dospělost je zhroucení dětského světa

- neopětovaná láska
- smrt

Stanislav Sousedík (1931–): Kosmologický důkaz Boží existence v životě a myšlení.

Dospělost je zhroucení dětského světa

- neopětovaná láska
- smrt

Zoufalství × Hledání

Stanislav Sousedík (1931–): Kosmologický důkaz Boží existence v životě a myšlení.

Dospělost je zhroucení dětského světa

- neopětovaná láska
- smrt

Zoufalství × Hledání

Hledáme jsoucno, které

1. vrátí našemu světu a našemu pobytu v něm jeho závažnost,
2. by nemělo být prvkem světa,
3. není ničím, co je našemu vědomí imanentní.

Charles Hartshorne (1897-2000): The Necessarily Existent (1941)

Charles Hartshorne (1897-2000): The Necessarily Existent (1941)

Bůh je ten, kdo je hoden uctívání.

Charles Hartshorne (1897-2000): The Necessarily Existent (1941)

Bůh je ten, kdo je hoden uctívání.

Dokonalost nespočívá ve vyloučení jakékoliv potenciality, ale naopak v maximu potencialit. V Bohu je prvek kontingence vyplývající z jeho potencialit a připouštějící stálé dovršování a naplňování jeho přirozenosti.

Úvod

Kam půjdeme?

Tomášovy cesty?

Současné cesty

Kam jsme došli?

Kam jsme došli?

